

โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคม
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
Structural Relationship Model of Corporate Social Responsibility
Indicators of Schools under the Office of Primary Education
Service Area

ประเสริฐ ทองบริสุทธิ์¹ ศักดา สถาพรวงษา² เนติ เฉลยวาเรส³

บทคัดย่อ

การศึกษายุคสังคมออนไลน์ที่สามารถสื่อสารถึงกันอย่างรวดเร็วจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้อย่างรวดเร็วเช่นกัน ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงนั้นๆ โดยถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรงบทความนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาซึ่งพบว่าองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก รวม 17 องค์ประกอบย่อย และมีตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา รวม 65 ตัวบ่งชี้ และเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการศึกษาจากโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้กับองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่พัฒนาขึ้น

คำสำคัญ : โมเดล การพัฒนาตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

Abstract

The education in Social Network, through fast communication, makes the social changing rapidly. Therefore, the education for development needs students to keep corporate social responsibility (CSR), meanwhile the social's being changed. Of course, it administrates by schools under the Office of Primary Educational Service Area. The purpose of this article was to study factors and indicators of corporate

¹ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

² หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

³ หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

social responsibility (CSR) of schools under the Office of Primary Education Service Area. It was found that the factors of school corporate social responsibility (CSR) consisted of 5 main components, 17 subcomponents and 65 indicators. And then, there was CSR's indicators developing, studying the structural relationship model of corporate social responsibility indicators of schools under the Office of Primary Education Service Area.

Keywords: Model, Indicators Development, Corporate Social Responsibility (CSR)

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทุกรูปแบบอย่างรวดเร็วตามกระแสของสังคมออนไลน์ ในยุคโลกาภิวัตน์ ก่อให้เกิดข้อกฎหมายและข้อบังคับของรัฐมากมายซึ่งไปจำกัดการประกอบกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อสังคมเนื่องจากทำให้เกิดปัญหาต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการใช้แรงงานเด็ก ปัญหาความปลอดภัยของผู้บริโภค ปัญหาโลกร้อน ปัญหาขาดแคลนน้ำมัน ปัญหาขาดแคลนอาหาร ปัญหาเหล่านี้ผลักดันให้ผู้คนในสังคมทุกกลุ่มเกิดความตระหนักและหันมาสนใจถึงคุณธรรมความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจโดยความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หรือเรียกกันย่อๆ ว่า CSR (Corporate Social Responsibility) และ CSR นี้เป็นตัวบ่งชี้ความมีคุณธรรม จริยธรรมของผู้ดำเนินธุรกิจ(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2552) ซึ่งข้อจำกัดต่างๆเหล่านี้คือการที่องค์กรในปัจจุบันจะต้องดำเนินการตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับกิจกรรมขององค์กร และค่อยๆ พัฒนากลายเป็นขนบธรรมเนียมขององค์กรที่ต้องปฏิบัติ (จินตนาบุญบงการ, 2550) องค์กรใดที่เข้าใจทิศทางการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้และปรับตัวได้ก่อนย่อมเป็นการวางรากฐานในการสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กร (Corporate Sustainability) ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัแต่ขณะเดียวกันองค์กรจำเป็นต้องมีเป้าหมายเชิงสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ด้วยโดยการวัดความสำเร็จของการดำเนินกิจการในกระบวนการที่ใหม่นี้ตามหลักการของ CSR

การทำความเข้าใจแนวคิดนี้เริ่มจากปรัชญาและที่มาแนวคิดการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) ซึ่งปรากฏเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนหลังจากการเกิดยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) จะเห็นได้ว่า ยุคโลกาภิวัตน์เป็นพลังที่เชื่อมคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน โดยมีเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อน ก่อให้เกิดแรงผลักดันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แต่ขณะเดียวกันก็อาจก่อให้เกิดผลเชิงลบได้เช่นกัน ในที่ประชุมสุดยอดระดับโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน (World Conference on Environment and Development: UNCED) ณ กรุงริโอเดอจาเนโรประเทศบราซิลในปี พ.ศ. 2535 ได้กล่าวถึงแนวทางของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable development) โดยการปฏิบัติตามหลักการ CSR ซึ่งมี

สหประชาชาติเป็นผู้ผลักดัน (ISO, 2010) โดยการพัฒนาที่รวมถึงความรับผิดชอบต่อสังคมได้ทวีความเข้มข้นและจริงจังยิ่งขึ้นเมื่อองค์การความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organization for Economic Co-operational and Development: OECD, 2008) ได้บรรจุเรื่อง CSR ไว้ในแนวทางปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจข้ามชาติในปีพ.ศ. 2543 และประเทศไทยได้รับเข้าเป็นพันธมิตรในปีพ.ศ. 2545 และในปีพ.ศ. 2553 องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization: ISO) มีแผนประกาศใช้ ISO 26000 มาตรฐานสากลที่ว่าด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (ISO, 2010) โดยจุดมุ่งหมายหลักของมาตรฐานดังกล่าวนี้ก็เพื่อให้องค์กรต่างๆได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและตอกย้ำว่าCSR ไม่ใช่เป็นเรื่องของกระแสที่ผ่านมาและผ่านไปแต่เป็นเรื่องของการรับผิดชอบต่อสังคมโลกในระยะยาวที่ทุกองค์กรต้องทำอย่างจริงจังและจริงจังรวมทั้งองค์กรทางการศึกษา

การศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาองค์การหลักในการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนจึงต้องเริ่มการปลูกฝังค่านิยมที่ดีในการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมต่อการพัฒนาตนเองและสังคม โดยการนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์กรมาปรับใช้ในสถานศึกษา สถานศึกษาต้องมีแนวทาง หรือนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารมีโมเดลและองค์ประกอบที่บ่งบอกถึงคุณภาพหรือมาตรฐานการศึกษา ในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ซึ่งมีตัวชี้วัดเป็นเกณฑ์กำกับในการวัดคุณภาพขององค์ประกอบเหล่านี้ที่เป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพสถานศึกษา และส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนซึ่งสถานศึกษาแต่ละแห่งสามารถพัฒนาตัวบ่งชี้ขององค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ให้เหมาะสมกับบริบทของตนได้ด้วย

ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility:CSR)

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรและ / หรือกิจกรรมต่างๆ ที่องค์กรจัดขึ้น โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร เสมือนเป็นคำมั่นหรือพันธะสัญญาทางธุรกิจที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มีการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้วยการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้ใช้แรงงานตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้างหรืออย่างที่ องค์การระหว่างประเทศว่าด้วยการมาตรฐาน (International Organization for Standardization:ISO, 2010) กล่าวถึงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจว่าเป็นเรื่องของการที่องค์กรตอบสนองต่อประเด็นด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งที่การให้ประโยชน์กับ คน ชุมชน และสังคม นอกจากนั้น ยังเป็นเรื่องของบทบาทขององค์กรธุรกิจในสังคมและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อองค์กรธุรกิจ โดยจะต้องทำด้วยความ

สมัครใจ และผู้บริหารจะต้องมีบทบาทเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ โดยสามารถวัดผลได้ 3 มิติ คือ การวัดผลทางเศรษฐกิจทางสังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนเช่นเดียวกับ พิพัฒน์ นนทนาธรรม (2553) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หมายถึง การดำเนินงานขององค์กรที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้วยการดำเนินงานที่สร้างสมดุลแก่เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า องค์กรจะต้องดำเนินงานที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการประกอบกิจการขององค์กร ที่อาจเกิดขึ้นต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม จากนโยบาย และกิจกรรมต่างๆ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติจากองค์กรออกไปสู่สังคม นั้นหมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร อันจะก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืนในการดำเนินงานของสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน ต้องมีแผนรองรับกับสถานะต่างๆ มีการวิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจมากระทบต่อการทำงานส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนที่จะออกไปสู่สังคม จึงต้องปลูกฝังค่านิยมที่ดีโดยอาศัยหลักการของ CSR โดยหลักๆแล้วประกอบด้วยหลักของความซื่อสัตย์สุจริต หลักสากล ในเรื่อง การกำกับดูแลกิจการที่ดี เรื่องความเป็นธรรมและจริยธรรม เรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องของแรงงานและการจ้างงาน เรื่องสิ่งแวดล้อม และเรื่องการพัฒนาชุมชนและสังคมผู้เขียนได้สังเคราะห์ สรุปแสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์หลักการของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

หลักการของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร	รายชื่อนักวิชาการ/องค์กร						
	สหประชาชาติ (2555)	กรมการตลาดหลักทรัพย์ (2548)	GRI (2006)	SAI (2008)	ISO (2010)	OECD (2008)	ประเสริฐ ทองบริสุทธิ (ผู้เขียน)
1. การกำกับดูแลกิจการที่ดี	/	/	/	/	/	/	/
2. ความเป็นธรรมและจริยธรรม	/	/	/	/	/	/	/
3. สิทธิมนุษยชน	/	/	/	/	/	/	/
4. แรงงานและการจ้างงาน	/	/	/	/	/	/	/
5. สิ่งแวดล้อม	/	/	/	/	/	/	/
6. ความซื่อสัตย์สุจริต	/	/	/	/	/	/	/
7. หลักสากล	/	/	/	/	/	/	/
8.การพัฒนาชุมชนและสังคม	/	/	/	/	/	/	/

ประเภทของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

การดำเนินงานต่างๆ ในสังคมมีหลายด้านด้วยกัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรมีหลากหลายเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การจำแนกโดยกระบวนการทางธุรกิจ การจำแนกตามทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงาน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเป็นหลักและใช้ทรัพยากรนอกองค์กรหรือจากสังคมเป็นหลักการจำแนกตามกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบ (Stakeholders) เช่น ครอบครัวยุโรปพนักงาน ลูกค้า คู่ค้า ชุมชน และคู่แข่งทางธุรกิจการจำแนกโดยใช้เกณฑ์ประเภทของความรับผิดชอบต่อสังคมตามแนวคิดของ Archie B. Carroll (1991) เป็นการแบ่งตามเกณฑ์ความรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมที่มีการอ้างอิงในงานวิจัยจำนวนมาก Carroll แบ่งตามองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมแต่ละด้านที่บริษัทต้องทำและต้องนำทุกด้านมารวมกันเป็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่เขาจำแนกเป็นด้านต่างๆ ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางด้านเศรษฐศาสตร์ (Economic Responsibility) โดยองค์การมุ่งสร้างผลผลิตตามความต้องการของสังคมและตอบแทนกลับมาในรูปของรายได้ เพื่อให้องค์การสามารถดำรงอยู่ได้ มีผลกำไรคืนกลับไปยังผู้ลงทุน

2) ความรับผิดชอบต่อสังคมทางด้านกฎหมาย (Law Responsibility) องค์การต้องทำให้ถูกกฎหมาย กฎระเบียบ ในพื้นที่ที่ตนเองดำเนินธุรกิจอยู่ เพื่อเป็นตัวควบคุมไม่ให้องค์การคอยรับผิดชอบต่อสังคม แต่จะทำกำไรเพียงอย่างเดียวโดยไม่สนใจว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับสังคม

3) ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม (Moral Responsibility) คือการมีจริยธรรมในการทำธุรกิจไม่ฉวยโอกาส และควรประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่สังคมเห็นชอบ

4) ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการเสียสละเพื่อสังคม (Philanthropy Responsibility) เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่สูง ดำเนินการอยู่ในกรอบกฎหมายและจริยธรรม สังคมคาดหวังและปรารถนาให้ธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการให้และเสียสละเพื่อสังคมในฐานะของการเป็นพลเมืองที่ดี ดังนั้น CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมต้องเป็นผลรวมของความรับผิดชอบต่อสังคมทั้ง 4 ด้าน ไม่ใช่อย่างใดอย่างหนึ่ง

ขอบข่ายและองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

สถาบันไทยพัฒน์ (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย และรวบรวมรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งมีรูปแบบของความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ 3 รูปแบบด้วยกันได้แก่ความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงตอบสนอง (Responsive CSR) ได้แก่ การปฏิบัติตัวเป็นบรรษัทพลเมืองที่ดี และการบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางธุรกิจของตนความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์ (Strategic CSR) เป็นการยกระดับจากการที่บรรษัทพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมการบรรเทาปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากกิจการ สู่อำนาจรับผิดชอบต่อสังคมในเชิงรุกจะทำให้เอื้อต่อการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรในระยะยาวเป้าประสงค์ของความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงกลยุทธ์ที่ผสมผสานการริเริ่มทั้งจากภายในและการเชื่อมโยงจากภายนอกจะก่อให้เกิดคุณค่าร่วมกัน ระหว่างธุรกิจและสังคมและความรับผิดชอบต่อสังคมเชิง

สร้างสรรค์ (Creative CSR) เป็นกระบวนการคิด CSR เชิง "ยุทธศาสตร์" ในการวิเคราะห์หาเหตุผล คำนวณความคุ้มค่า ต้นทุน ประสิทธิภาพ ฯลฯ ขณะที่ CSR เชิงสร้างสรรค์นั้น เป็นการคิด CSR ในเชิง "ยุทธศิลป์" ที่ต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์จินตนาการและความรู้สึกเป็นสำคัญ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเป็นพันธะสัญญาที่องค์กรมีต่อสังคม ทั้งด้านการตอบสนอง การกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ และการบรรเทา หรือแก้ปัญหาที่เกิดจากผลกระทบต่าง ๆ จากการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้เขียนได้สังเคราะห์และสรุปได้ว่า ขอบข่ายความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อผลผลิตสินค้าและบริการ ตามที่ประชาชนต้องการ นับได้ว่าเป็นความรับผิดชอบต่อหลักและความรับผิดชอบต่อดั้งเดิมของการดำเนินกิจการ จนอาจกล่าวได้ว่าผู้บริหารในอดีตบางคนไม่เคยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อด้านอื่นเลย

2. ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย หมายถึง หน้าที่ความรับผิดชอบที่จะดำเนินกิจการไปตามครรลองของกฎหมายและกฎข้อบังคับต่างๆ อย่างไรก็ตามกฎหมายและข้อบังคับไม่สามารถจะครอบคลุมการกระทำทุกอย่างที่องค์กรกระทำได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของผู้บริหารองค์กรนั้นๆ

3. ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม หมายถึง การกระทำของผู้บริหารขององค์กรที่แสดงออกด้านศีลธรรม จรรยาบรรณ และค่านิยมที่ดีของสังคม ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยไม่ใช่สิ่งที่กฎหมายบังคับ แต่เลือกกระทำเพราะเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม

4. ความรับผิดชอบต่อด้านสาธารณประโยชน์ หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการสร้างประโยชน์ส่วนรวม การสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่างๆ ที่องค์กรธุรกิจให้ความช่วยเหลือบริจาค เพื่อเป็นการตอบสนองความคาดหวังของสังคมอาจรวมถึงกิจกรรมที่เป็นการกระทำที่สนับสนุนความผาสุกของมนุษย์โดยทั้งผู้บริหารและลูกจ้างมีส่วนร่วมโดยการเป็นอาสาสมัครเพื่อร่วมช่วยเหลือสังคมท้องถิ่น หรือปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชน สังคมให้ดีขึ้น

5. ความรับผิดชอบต่อด้านการใช้ดุลยพินิจหมายถึงความรับผิดชอบต่อที่เป็นความสมัครใจของผู้บริหารองค์กร และขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจเลือกกระทำของผู้บริหารที่ใช้ดุลยพินิจว่าเป็นสิ่งที่คิดว่าพนักงานควรได้รับตามหลักจริยธรรม เช่น การไม่สนับสนุนให้พนักงานทำงานล่วงเวลา แต่จ้างพนักงานเพิ่ม เพิ่มเครื่องจักร เพิ่มเงินเดือน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารพินิจพิจารณาแล้วว่า การทำงานล่วงเวลาทำให้สุขภาพของพนักงานเสื่อมโทรมและบั่นทอนคุณภาพชีวิตเป็นต้น

ผู้เขียนสรุปเป็นขอบข่าย องค์ประกอบหลักของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรดังตาราง

ที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์ขอบข่าย องค์ประกอบหลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

ขอบข่ายCSRองค์ประกอบหลัก ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร	รายชื่อนักวิชาการ/องค์กร			
	Carroll (1991)	Bovee, Thill, Wood & Dovel (อ้างถึงใน จินตนา บุญบังการ, 2550)	รัตนา อัทภูมิตสุวรรณ (2550)	ประเสริฐ ทองบริสุทธิ์ (ผู้เขียน)
1. ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ	/	/	/	/
2. ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย	/	/	/	/
3. ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม	/	/	/	/
4. ความรับผิดชอบต่อด้านสาธารณะประโยชน์	/		/	/
5. ความรับผิดชอบต่อด้านการใช้ดุลยพินิจ		/	/	/

จากตารางสังเคราะห์องค์ประกอบหลักความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร จากการศึกษาผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบย่อยได้ 17 องค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจมี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การจักระบบบริหารและวิธีการบริหารกิจการ 2) การผลิตสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค 3) การกำหนดค่าตอบแทนแก่ผู้บริหาร พนักงานและแรงงานและ 4) การบริจาคและการสร้างการมีส่วนร่วมในการบริจาคเพื่อการกุศลรวมจำนวน 17 ตัวบ่งชี้

2. ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การไม่ละเมิดสิทธิและส่งเสริมสนับสนุนเสรีภาพแรงงาน 2) การปฏิบัติตามกฎหมายและกติกาสังคม และ 3) การปฏิบัติตามมาตรการภาครัฐและการต่อต้านการทุจริตรวมจำนวน 11 ตัวบ่งชี้

3. ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดูแลสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และความปลอดภัย 2) การสนับสนุนให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม 3) มีความเป็นธรรมในการให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการกับบุคลากรในทุกระดับและ 4) การกำหนดมาตรฐานและสร้างคุณค่าร่วมทางด้านจริยธรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมจำนวน 13 ตัวบ่งชี้

4. ความรับผิดชอบต่อด้านสาธารณะประโยชน์มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การดูแลรายงาน และเผยแพร่ข่าวสารด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม 2) การมีส่วนร่วมในการมุ่งสร้างประโยชน์กับชุมชนและสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และ 3) การกำหนดวัฒนธรรมขององค์กร จรรยาบรรณและมนุษยธรรมรวมจำนวน 13 ตัวบ่งชี้

5. ความรับผิดชอบทางด้านการใช้ดุลยพินิจมี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2) การคิดอย่างสร้างสรรค์ มีจินตนาการและยุทธศาสตร์การคิด ความรับผิดชอบต่อสังคมและ 3) การตัดสินใจเลือกกระทำอย่างพินิจพิเคราะห์ของผู้บริหารรวมจำนวน 11 ตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้และเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้

ความหมายและเกณฑ์การคัดเลือกตัวบ่งชี้

ตัวบ่งชี้เป็นค่าสถิติที่ให้สารสนเทศเกี่ยวกับสถานะ คุณภาพ หรือผลการปฏิบัติงานของระบบ ซึ่งอาจเป็นค่าสถิติเฉพาะเรื่องหรือค่าสถิติรวม โดยจะต้องมีเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการตัดสินใจโดยต้องให้สารสนเทศที่สอดคล้องกับคุณลักษณะที่ต้องการจะวัดด้วย ดังเช่นการสรุปของสถาบันนานาชาติ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสรุปขององค์การอนามัยโลกได้นำเสนอรายงาน และเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2540) รายงานไว้ว่า ตัวบ่งชี้เป็นเครื่องมือหรือสิ่งที่บ่งบอกถึงความก้าวหน้าความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของกิจกรรมหรือกระบวนการดำเนินงาน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดในมิติต่าง ๆ ทั้งในเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลตัวบ่งชี้แบ่งได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่ใช้ อาทิ แบ่งโดยอาศัยเกณฑ์วิชาการสร้าง เกณฑ์ตามลักษณะสเกลการวัด หรือเกณฑ์วิเคราะห์เชิงระบบ(นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2545)ในด้านการศึกษา การพัฒนาตัวบ่งชี้ ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา จัดอยู่ในการจำแนกประเภทตามลักษณะการใช้ตัวบ่งชี้ โดยนำสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพของระบบการศึกษาในรูปตัวบ่งชี้การศึกษาที่นำไปใช้ในกระบวนการบริหารจัดการ และการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะในด้านการวางแผน การกำกับติดตาม และการประเมินผลการศึกษา ดังเช่น แนวคิดของศิริชัยกาญจนวาสี (2554) ที่กล่าวถึงประโยชน์ของตัวบ่งชี้ไว้ว่า ตัวบ่งชี้เป็นสิ่งตัดสินความสำเร็จหรือคุณค่าของการดำเนินงานหรือผลการดำเนินงานที่ได้รับ นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ใช้เทคนิค SMART ตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของตัวชี้วัดดังนี้

Specific : S ความเฉพาะเจาะจง ตัวชี้วัดควรมีความชัดเจนและมีความมุ่งหมายไปยังสิ่งที่จะวัด ควรกำหนดตัวชี้วัดให้มีความชัดเจน เพื่อไม่ให้เกิดการตีความผิดและเพื่อสื่อสารความเข้าใจให้ตรงกันทั่วทั้งองค์กร ในกรณีที่มีความหมายเฉพาะควรเขียนคำจำกัดความอธิบายให้ชัดเจน

Measurable : M เป็นตัวชี้วัดที่สามารถนำไปวัดผลการปฏิบัติงานจริง ข้อมูลที่ได้จากการวัดสามารถนำไปเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากตัวชี้วัดอื่น และใช้วิเคราะห์ความหมาย ทางสถิติได้

Attainable (Achievable): A สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ มีความสมเหตุสมผล

Realistic : R มีความสมจริง ตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักมีความเหมาะสมกับองค์กร และไม่ใช้ต้นทุนการวัดที่สูงเกินไป

Timely : T สามารถใช้วัดผลการปฏิบัติงานได้ภายในเวลาที่กำหนด ควรปรับปรุงตัวชี้วัดผลการดำเนินงานหลักให้ทันสมัยอยู่เสมอ

จากแนวความคิดดังกล่าว ผู้เขียนสังเคราะห์และสรุปเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสังเคราะห์เกณฑ์เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้

เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวบ่งชี้	รายชื่อนักวิชาการ/หน่วยงาน					
	ศิริชัย กาญจนวาสี (2540)	Johnstone (1981)	สนง.สถิติแห่งชาติ นิวซีแลนด์ (2548)	ศิริชัย กาญจนวาสี (2554)	สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2539)	ประเสริฐทองบริสุทธิ์ (ผู้เขียน)
ความแกร่งแบบวิทยาศาสตร์	/	/		/	/	/
เชื่อถือได้	/	/				/
เฉพาะเจาะจง	/		/		/	
มีประโยชน์ สะดวกใช้ เข้าใจ เข้าถึง	/		/			/
มีความเป็นตัวแทน	/			/		/
มีความสอดคล้อง	/		/			/
สื่อความหมาย	/		/		/	
ความเป็นกลาง	/			/	/	
ความตรง		/		/		/
ความเที่ยง		/		/		
มีรากฐานจากงานวิจัย			/			
มีความสัมพันธ์กับตัวบ่งชี้อื่น			/			
แยกเป็นส่วนนี้ได้			/			

การพัฒนาตัวบ่งชี้

ในการสร้างตัวบ่งชี้ทางการศึกษาจะมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจแต่ละประเด็น ให้มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ในการนำตัวบ่งชี้ไปใช้ จึงต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบในขั้นตอนการสร้าง ต้องคำนึงถึงหลักการทางทฤษฎีควบคู่ไปกับประโยชน์ที่จะนำไปใช้ นงลักษณ์ วิรัชชัย และคนอื่น ๆ (2551) ได้สรุปขั้นตอนสำคัญในการพัฒนาตัวบ่งชี้ว่ามี 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ (Statement of Purposes) 2) การนิยามตัวบ่งชี้ (Definition) 3) การรวบรวมข้อมูล(Data Collection) 4) การสร้างตัวบ่งชี้ (Construction) 5) การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้ (Quality Check) และ6)การจัดเข้าบริบทและการนำเสนอรายงาน (Contextualization and

Presentation) จากขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอน มาพิจารณาเห็นว่า การให้นิยามเชิงปฏิบัติการ (Pragmatic Definition) นั้น นักวิจัยมักใช้วิธีการรวมตัวแปรย่อย และกำหนดน้ำหนักความสำคัญของตัวแปรย่อย จึงอาจได้นิยามที่ลำเอียงเพราะไม่มีการอ้างอิงทฤษฎี หรือตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังนั้น ในการเลือกตัวแปรและกำหนดนิยามตัวแปรย่อยแต่ละตัว จึงต้องมีการตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญพิจารณาประกอบการตัดสินใจด้วยการพัฒนาตัวบ่งชี้โดยใช้นิยามเชิงประจักษ์ (Empirical Definition) จะมีลักษณะใกล้เคียงกับนิยามเชิงทฤษฎี เพราะเป็นนิยามที่นักวิจัยกำหนดว่าตัวบ่งชี้ประกอบด้วย ตัวแปรย่อยอะไร และกำหนดรูปแบบวิธีการรวมตัวแปรให้ได้ตามตัวบ่งชี้โดยมีทฤษฎี เอกสารวิชาการหรืองานวิจัยเป็นพื้นฐาน แต่การกำหนดน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวที่จะนำมารวมกันในการพัฒนาตัวบ่งชี้ไม่ได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีโดยตรง แต่อาศัยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งนิยามแบบนี้มีความเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับกันมาจนถึงทุกวันนี้

การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้

การตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพของตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้น ครอบคลุมถึงการตรวจสอบคุณภาพของตัวแปรย่อย และตัวบ่งชี้ที่พัฒนาขึ้นด้วย โดยใช้หลักการ ตรวจสอบความเที่ยง (Validity) ความเชื่อมั่น (Reliability) ความเป็นไปได้ (Feasibility) ความเป็นประโยชน์ (Utility) ความเหมาะสม (Appropriateness) ความเชื่อถือได้ (Credibility) เพื่อได้ตัวบ่งชี้ที่มีคุณภาพที่มีลักษณะ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เหมาะสมกับเวลาและสถานที่ ตรงกับจุดมุ่งหมายของการใช้งาน มีเกณฑ์การวัดอย่างเที่ยงตรงมีความเป็นกลางเป็นสารสนเทศเชิงปริมาณที่ใช้เปรียบเทียบกันได้ ไม่ว่าจะเป็นการเปรียบเทียบระหว่างจังหวัด ระหว่างเขตในประเทศใดประเทศหนึ่งมีความเป็นปรนัยและใช้ปฏิบัติได้จริง ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่สำคัญมากนักวิจัยต้องวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ค่าของตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับบริบท ตามระดับเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด อำเภอ โรงเรียน หรือประเภทบุคลากร เพื่อใช้ประโยชน์จากตัวบ่งชี้การศึกษาได้อย่างถูกต้อง

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า การพัฒนาและการตรวจสอบตัวบ่งชี้มีวิธีการหลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของนักวิจัยให้เป็นไปตามบริบท ตามหลักการตรวจสอบความเหมาะสม เมื่อนำมาสังเคราะห์ สรุปได้ว่า มีหลักการสำคัญอยู่ 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดหรือนิยามตัวบ่งชี้ 2) การเลือกตัวแปรที่จะใช้ในการสร้างตัวบ่งชี้ 3) การรวมตัวแปรให้เป็นตัวบ่งชี้ที่เหมาะสม และ 4) การกำหนดน้ำหนักให้กับตัวแปรแต่ละตัวที่จะนำมารวมเป็นตัวบ่งชี้

จากการศึกษาเอกสาร และแนวความคิดขององค์ประกอบความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยกำหนดตัวบ่งชี้เป็นเกณฑ์ในการวัด ในรูปของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อ

สังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเมืองศรีสะเกษ 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 17 องค์ประกอบ โดยมีตัวชี้วัด รวมจำนวน 65 ตัวบ่งชี้ดังนี้

องค์ประกอบหลักที่ 1 ความรับผิดชอบต่อทางด้านเศรษฐกิจมี 4 องค์ประกอบย่อย 17 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การจัดระบบและวิธีบริหารสถานศึกษา มี 6 ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.2 การจัดระบบการบริหารที่ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.3 มีการดำเนินการตามแผนและครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา
- 1.4 การเปิดโอกาสให้ชุมชน สังคม มีส่วนร่วมในการบริหารและการกำหนดคุณภาพผู้เรียน
- 1.5 มีการวัด ประเมินผล การจัดการศึกษา
- 1.6 การรายงานผลและการเปิดเผยข้อมูลการจัดการศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การจัดการเรียนการสอนและงานบริการที่ตรงตามความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมี 5 ตัวบ่งชี้

- 2.1 การกำหนดหลักสูตรท้องถิ่น และการเรียนรู้การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 จัดเนื้อหาหลักสูตรและแหล่งเรียนรู้ตามมาตรฐานการศึกษา
- 2.3 การเอาใจใส่และรับผิดชอบต่อผู้เรียนในการจัดการเรียนการสอนและงานบริการที่มีคุณภาพ
- 2.4 การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ข้อเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอน
- 2.5 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ในหลักสูตร

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดและจ่ายเงินเดือน ค่าจ้างแก่บุคลากรมี 4 ตัวบ่งชี้

- 3.1 การกำหนดและการจ่ายเงินเดือน ค่าจ้างตามหลักเกณฑ์มาตรฐานตำแหน่งที่เป็นธรรมเท่าเทียมกัน
- 3.2 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนด้วยความเป็นธรรม
- 3.3 จัดสวัสดิการและส่งเสริมความก้าวหน้าเพื่อเป็นแรงจูงใจและเป็นขวัญกำลังใจ
- 3.4 ความพึงพอใจของบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อการบริหารงานด้วยความเป็นธรรมของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบย่อยที่ 4 การมีส่วนร่วมกับชุมชนในการบริจาคเพื่อการกุศลมี 2 ตัวบ่งชี้

- 4.1 การเข้าร่วมกับองค์กร หน่วยงานในชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมสาธารณะประโยชน์
- 4.2 ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการระดมทุนเพื่อสาธารณะประโยชน์

องค์ประกอบหลักที่ 2 ความรับผิดชอบทางด้านกฎหมาย มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้
ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การไม่ละเมิดสิทธิและส่งเสริมสนับสนุนเสรีภาพของบุคลากรมี 5
ตัวบ่งชี้

- 1.1 การกำหนดกฎข้อบังคับ ระเบียบ แนวปฏิบัติในสถานศึกษาที่ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายของบุคลากร
- 1.2 การสนับสนุนในการคุ้มครองสิทธิและไม่ละเมิดสิทธิของบุคลากร
- 1.3 ส่งเสริม สนับสนุนเสรีภาพในการรวมตัวกันของบุคลากร
- 1.4 ไม่มีการเลือกปฏิบัติในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา
- 1.5 ปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน สิทธิเด็กและเยาวชน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การปฏิบัติตามกฎหมายและกติกาสังคมมี 3 ตัวบ่งชี้

- 2.1 การบริหารและการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยยึดระเบียบกฎหมาย
- 2.2 การดำเนินงานตามมาตรการและแนวทางปฏิบัติในสถานศึกษาที่สนับสนุนให้บุคลากรและนักเรียนปฏิบัติตามกฎหมายและกติกาสังคม
- 2.3 การมีส่วนร่วม และถือปฏิบัติตามกติกาสังคมในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การปฏิบัติตามมาตรการภาครัฐและการต่อต้านการทุจริตมี 3 ตัวบ่งชี้

- 3.1 รมรงค์ให้มีการต่อต้านการทุจริต การกรรโชคและการให้สินบนทุกรูปแบบ
- 3.2 มีการประกาศและปฏิบัติตามนโยบายและมาตรการการต่อต้านการทุจริตในสถานศึกษา
- 3.3 การใช้ระบบการคัดเลือกคนและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของสถานศึกษาให้สาธารณะชนรับทราบ

องค์ประกอบหลักที่ 3 ความรับผิดชอบทางด้านจริยธรรม มี 4 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้
ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการดูแลสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข
และความปลอดภัย มี 3 ตัวบ่งชี้

- 1.1 สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข และความปลอดภัย
- 1.2 การจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข และความปลอดภัยของบุคลากรและนักเรียน

- 1.3 การดำเนินงานในด้านสิ่งแวดล้อม สาธารณสุขและความปลอดภัยผ่านเกณฑ์การประเมินโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพจากสาธารณสุข

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การสนับสนุนให้บุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีจิตอาสาในการทำงานเพื่อสังคม มี 4 ตัวบ่งชี้

- 2.1 ร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนหรือองค์กรภายนอกร่วมสละเวลา แรงงาน ทำกิจกรรมเพื่อสังคม
- 2.2 ร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชนหรือองค์กรภายนอกร่วมระดมทุน สนับสนุนกิจกรรมเพื่อสังคม
- 2.3 การค้นหาอาสาสมัครโดยดำเนินการเองหรือร่วมมือกับองค์กรอื่นเพื่อทำกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม
- 2.4 การสนับสนุนให้บุคลากรเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสังคมร่วมกับชุมชน

องค์ประกอบย่อยที่ 3 ความเป็นธรรมในการให้ค่าตอบแทนและสวัสดิการกับบุคลากรในทุกระดับ มี 3 ตัวบ่งชี้

- 3.1 สถานศึกษาต้องปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบและมีความเป็นธรรม กับบุคลากรทุกระดับ
- 3.2 มีระบบการให้ค่าตอบแทนและจ่ายสวัสดิการที่เป็นธรรมแก่บุคลากร
- 3.3 สนับสนุนให้บุคลากรพัฒนาความรู้ความสามารถให้เหมาะสมกับตำแหน่ง

องค์ประกอบย่อยที่ 4 การกำหนดมาตรฐานและสร้างคุณค่าร่วมทางด้านจริยธรรมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มี 3 ตัวบ่งชี้

- 4.1 การกำหนดมาตรฐานทางด้านจริยธรรมไว้ในแผนกลยุทธ์เพื่อให้กลายเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจในชีวิตประจำวัน
- 4.2 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานและคุณค่าทางจริยธรรม
- 4.3 การเลือกทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเพราะเป็นความรับผิดชอบต่อทางจริยธรรมไม่ใช่เพราะกฎหมายกำหนด

องค์ประกอบหลักที่ 4 ความรับผิดชอบต่อทางด้านสาธารณะประโยชน์ มี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การดูแล รายงาน และเผยแพร่ข่าวสารด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม มี 4 ตัวบ่งชี้

- 1.1 จัดกิจกรรมในการส่งเสริมดูแลรักษา และรายงานด้านสิ่งแวดล้อม
- 1.2 การส่งเสริมการจัดกิจกรรมช่วยเหลือดูแล และรายงานด้านสังคม
- 1.3 มีโครงการ กิจกรรม และการดำเนินงานเกี่ยวกับนวัตกรรมด้านสิ่งแวดล้อม
- 1.4 จัดสถานศึกษาให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และเผยแพร่ข่าวสารด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชนอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การมีส่วนร่วมในการมุ่งสร้างประโยชน์กับชุมชนและสังคมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มี 4 ตัวบ่งชี้

- 2.1 ผู้บริหาร บุคลากร ร่วมเป็นอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนและสังคม
- 2.2 บุคลากรร่วมกับชุมชนแบ่งปันหรือบริจาคเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตในชุมชน
- 2.3 มีการจัดกิจกรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ชุมชนและสังคม
- 2.4 สถานศึกษามีการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับผู้ปกครองเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียนในชุมชน

องค์ประกอบย่อยที่ 3 การกำหนดให้จรรยาบรรณและมนุษยธรรมเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษามี 5 ตัวบ่งชี้

- 3.1 การตอบสนองความคาดหวังของสังคมด้วยการเป็นแบบอย่างสถานศึกษาที่ดี
- 3.2 การตอบสนองความคาดหวังของสังคมด้วยการเป็นแบบอย่างและเป็นพลเมืองที่ดี
- 3.3 การกำหนดให้การมีมนุษยธรรมเป็นแนวทางปฏิบัติตนของบุคลากร
- 3.4 การกำหนดนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นวัฒนธรรมองค์กร
- 3.5 บุคลากรทุกระดับมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยมนุษยธรรมปรารถนาดี เอื้ออาทรและห่วงใย

องค์ประกอบหลักที่ 5 ความรับผิดชอบต่อทางการใช้ดุลยพินิจ มี 3 องค์ประกอบย่อย 11 ตัวบ่งชี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1 การพิทักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มี 3 ตัวบ่งชี้

- 1.1 มีกิจกรรม โครงการ แผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 1.2 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- 1.3 การร่วมมือกับชุมชนและสังคมในการป้องกัน ช่วยเหลือ เยียวยาปัญหาด้านสังคมสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

องค์ประกอบย่อยที่ 2 การคิดอย่างสร้างสรรค์และมีจินตนาการในการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม มี 5 ตัวบ่งชี้

- 2.1 การเสนอแนวคิดและจินตนาการที่จะสร้างสรรค์กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม
- 2.2 สร้างสรรค์กิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยจิตสำนึกสาธารณะ
- 2.3 มีโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดจากแนวความคิดของบุคลากรในหน่วยงานโดยตรง
- 2.4 การประชาสัมพันธ์นวัตกรรม ผลงาน และการขยายโครงการไปตามส่วนราชการสถานศึกษาอื่น

2.5 การดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นเอกลักษณ์ โดยทำร่วมกันระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

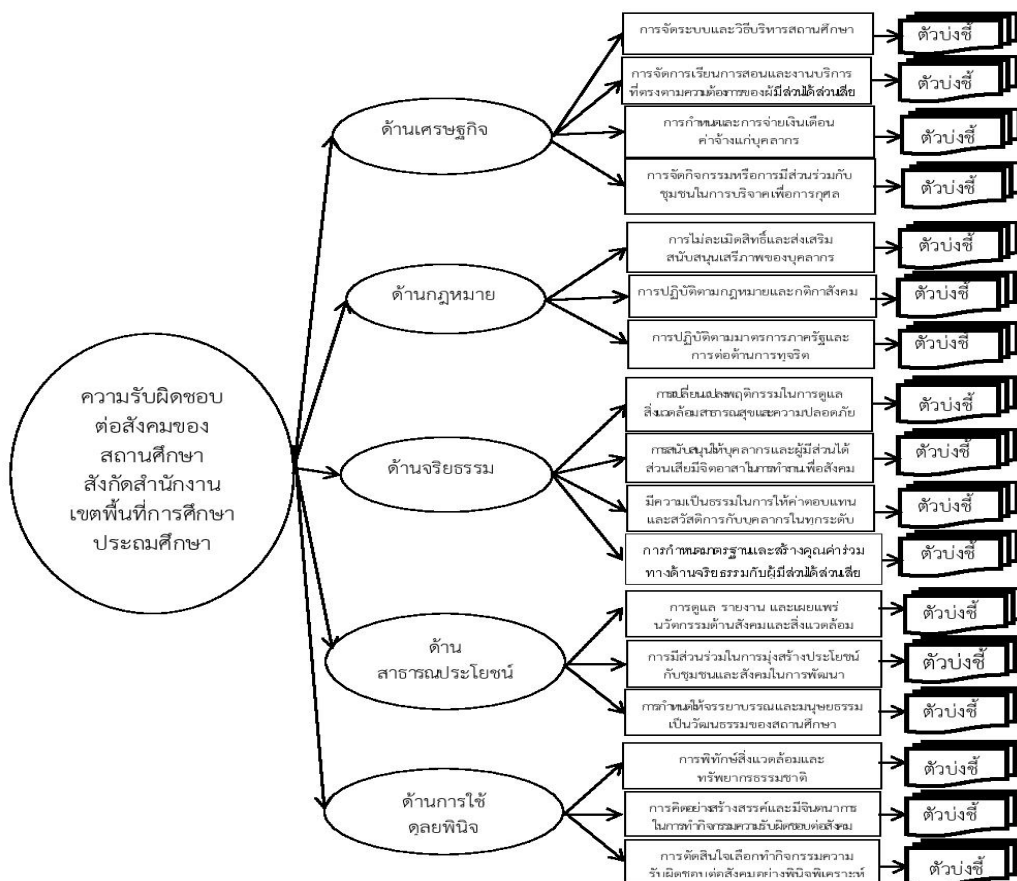
องค์ประกอบย่อยที่ 3 การตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างพินิจพิเคราะห์ มี 3 ตัวบ่งชี้

3.1 มีโครงการ กิจกรรมที่ช่วยป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ปัญหา และทำกิจกรรมตามความสมัครใจ

3.2 การตัดสินใจเลือกทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยบุคลากร โรงเรียน กรรมการ คิดเอง ทำเอง

3.3 การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้วยความสุจริตรอบคอบ และมีพินิจพิเคราะห์

จากผลการศึกษาดังกล่าว นำมาสร้างเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแสดงดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สรุป

ความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษา นับเป็นการวางรากฐานทางการศึกษาของผู้เรียนที่เป็นเด็กและเยาวชนที่ส่งผลไปถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้มีค่านิยมที่ดีในการทำประโยชน์ต่อสังคมก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข มีความรับผิดชอบต่อสังคม เสมือนเป็นพันธะสัญญาในการปฏิบัติอย่างมีจริยธรรมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมในวงกว้าง

จากบทความนี้ แสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และโครงสร้างองค์ประกอบของความรับผิดชอบต่อสังคมจากองค์ประกอบหลักทั้ง 5 องค์ประกอบ คือความรับผิดชอบต่อด้านเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อด้านกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อด้านสาธารณะประโยชน์ และความรับผิดชอบต่อด้านการใช้ดุลยพินิจโดยมีตัวบ่งชี้เป็นเกณฑ์การวัดสมรรถนะแต่ละองค์ประกอบ สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของสถานศึกษาทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมออนไลน์ ยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีสารสนเทศเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

- จินตนา บุญบงการ. (2550). **จริยธรรมทางธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2545). **การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริหารและการจัดการเขตพื้นที่การศึกษา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธารอักษร จำกัด.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคนอื่นๆ (2551). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมิน**. การประชุมวิชาการเปิดขอบฟ้าคุณธรรม จริยธรรม. วันที่ 29 ธันวาคม 2551. โรงแรมแอมบาสเดอร์.
- พิพัฒน์ นนทนากรณ์. (2553). **การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร การสร้างข้อได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน ปฐมบท**. กรุงเทพฯ: ธงค์ ปิยอนด์บุคส์.
- ศิริชัย กาญจนวสี. (2540). **รายงานการวิจัยโครงการพัฒนาตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จโครงการพัฒนาในระดับจังหวัด**. กรุงเทพฯ: สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2554). “มิติใหม่ของการวิจัยทางการศึกษา” **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**. 4(1).
- สถาบันไทยพัฒน์. (2552). **6 ทิศทาง CSR ปี 2552**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2539). **ตัวบ่งชี้การปฏิบัติงานที่เหมาะสมสำหรับการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานโครงการและแผนงาน**. **ข่าวสารวิจัยการศึกษา**, 19(6), 10-15.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). **ความรับผิดชอบต่อสังคม**. กรุงเทพฯ: ก.กมล การพิมพ์.

Carroll, A. B. (1991). **The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward The Moral Management of Organization Stakeholders**. Business Horizons, 34(4), 39-48.

Global Reporting Initiative.(2006). **Sustainability Reporting Guideline Version 3.1**. Netheriands. Global Reporting Initiative.

International Organization for Standardization (ISO). (2010). **Guidance on Social Responsibility International Standard**. Geneva. International Organization for Standardization.

Johnstone, James. N. (1981). **Indicators of education systems**. London: The Anchor Page.

Organization for Economic Co-Operation and Development. (2008). **OECD Guideline forMultinational Enterprise**. France: OECD Publishing.

Social Accountability International. (2008). **International Standard: Social Accountability 8000**. New York: SAI.